

Dues dones i un general

Text > XAVIER BESALÚ

El Federal és Pere Caimó i Bascós, diputat a les Corts espanyoles pel Partit Republicà Democràtic Federal i, en aquells moments, alcalde de Sant Feliu de Guíxols, que va encapçalar un aixecament revolucionari, tan benintencionat com estèril, que ha passat a la història com «el Foc de la Bisbal». Nascut a Puerto Rico, poliglòt, maçó, productor de filats i roba, ens és presentat com un home bo, no violent, avançat al seu temps i partidari d'una democràcia plena portada de l'altra banda de l'Atlàntic.

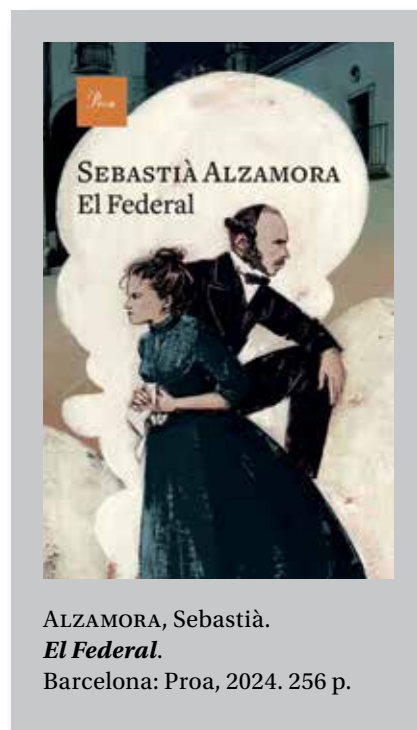
En efecte, l'octubre de 1869 els republicans federals baix-empordanesos es van alçar contra el règim sorgit de la Revolució de Setembre, la Gloriosa, que havia fet caure la reina Isabel II i havia de portar la llibertat i la democràcia, cosa que mai es va esdevenir, potinejada com estava per militars colonialistes i corruptes. S'havien de reunir a la Bisbal d'Empordà per marxar després cap a Girona, però ben aviat es van quedar sols. Tot i això, van decidir resistir i, de fet, van vèncer, en primera instància, les tropes del govern.

El llibre de Sebastià Alzamora, en tot cas, no és pas una novel·la històrica, sinó un relat que es va construir a cavall de diversos personatges; una ficció que s'esforça a ser lleial amb tots

ells, ens diu l'autor, tal com ja havia fet anteriorment a *Dos amics de vint anys*, on recreava l'amistat entre els poetes Bartomeu Rosselló-Pòrcel i Salvador Espriu, i a *Reis del món*, en què feia dialogar el pensador Joan Mascaró i el banquer Joan March.

No seria pas desencertat dir que la novel·la està escrita amb perspectiva de gènere. Dues dones hi tenen un paper rellevant: Isabel Batalla i Isabel Vilà. La primera és la dona de Caimó i una de les veus narradores. Culta i d'idees avançades, en absència del marit observa i analitza els esdeveniments amb mirada penetrant i bonhomiosa. Isabel Vilà, filla de Calonge i veïna de Llagostera, va ser mestra d'escola, infermera, laïcista i sindicalista pionera, i va rebre el sobrenom de «Cinc Hores» per la seva lluita contra el treball infantil i per la dignificació del treball de les dones.

Probablement, el personatge més treballat i consistent és l'abjecte brigadier o general de brigada Romualdo Crespo, governador militar de Girona i líder de l'ofensiva contra els revoltats de la Bisbal. Arribat a Cuba —aleshores una de les colònies espanyoles— com a soldat ras, es va fer un nom com a perseguidor, torturador i assassí de «negres, mulats i criolls». Conegut i temut com «el Carnisser», va anar ascendint

en l'escalafó militar, va passar per les Filipines i pel Marroc —que també eren colònies espanyoles— i, ja a Espanya, va reprimir una revolta de treballadors del camp malaguenys, amb més de cent ajusticiats i un munt de deportats. Gairebé un militar arquetípic, capaç de dir coses com aquestes: «Als negres els falten el raciocini, els sentiments i la fe. Més o menys com a les dones, només que elles són menys perilloses, perquè a la feblesa mental hi afegeixen la debilitat física». O també, adreçant-se a un soldat: «La teva vida té menys valor que una tifa del meu cavall. No mereix que malbaratis ni una sola bala en la seva defensa».

L'Eivissa turística de Walter Benjamin

Text > DANI VIVERN

Sense haver estudiat mai història de la filosofia, força gent de les comarques gironines asseveraria que li sona un tal Walter Benjamin, assagista i filòsof alemany d'arrels jueves. I molts podrien fins i tot precisar que està enterrat a Portbou, on va morir —o es va suïcidar— el 1940, en un intent de fugida dels nazis. Fora d'això, només alguns estudiosos de la filosofia del segle xx ens en podrien definir la vida i la ideologia amb més detall. Però vet aquí que el gironí Lluís Costa i el barceloní Bruno Ferrer, ambdós doctorats en història, ens presenten en *La destrucció del paradís?*

un estudi molt aprofundit del que Benjamin va intuir, als anys trenta, sobre el llavors incipient fenomen del turisme.

Posem, però, les coses en context: Eivissa i la resta de les illes van ser un dels primers llocs —després d'Itàlia, Grècia i el sud de França— on els visitants d'Europa van contactar amb la Mediterrània. Hi descobrien un exotisme innocent i els primers hotels moderns per acollir aquells que Racionero va qualificar, en el seu moment, de «bàrbars del Nord». Benjamin va ser un d'aquests pioners, i no es va estar de reflexionar sobre què podrien signifi-

car en el futur aquells viatges, els nous mitjans de transport, el fenomen de les postals turístiques... I va meditar sobre aspectes que ens sonen particularment actuals, com el fet d'aconseguir la interacció amb els locals: un desig de molts turistes que, per desgràcia, no sol fer-se realitat gaire sovint.

Costa i Ferrer no es limiten a fer un recull de paràgrafs escollits de tot allò que Walter Benjamin captava en el seu *Umweg*, 'anar i venir', concepte amb què els estudiosos han batejat la seva manera d'escriure. Van molt més enllà: repassen diaris locals —Costa domina a fons

Una continuïtat excepcional

Text > JOSEP PASTELLS

«Jaume Subirós és la versió evolucionada de Josep Mercader [...], el rebrot de la segona etapa d'una mateixa exploració [...]. Ha fet esforços titànics per no eclipsar el llegat de Mercader, amb una lleialtat indiscutible, però les matemàtiques són irrefutables: el fundador va governar el timó durant 19 anys i ell n'hi porta 45.» Aquestes paraules de Xavier Febrés (Barcelona, 1949) a *Motel Empordà, elogi de l'amor estable* ja deixen clara una voluntat notarial que, afegida al rigor periodístic i a l'exactitud de la prosa, ofereix una visió panoràmica i alhora calidoscòpica de la història d'un establiment singular. Inaugurat per Josep Mercader a Figueres, al peu de l'N-II, el 1961, el Motel no va trigar a absorbir l'essència de la *nouvelle cuisine* francesa per convertir-se en una icona de la cuina catalana moderna.

La mort prematura de Mercader, el 1979, va provocar que Subirós, que havia començat com a grum quan tenia onze anys, n'agafés el relleu i assegurés la continuïtat d'un estil basat en la cuina de temporada i en una innovació permanent que ha permès crear plats nous a partir de receptes tradicionals. És el cas de la sopa de farigola —lloada, entre altres, per Josep Pla, Joan-Pere Vi-

ladecans i Margaret Thatcher—, l'amandada de favetes amb menta, les carxofes Carles-Jordi Guardiola o els naps de Capmany. «La continuïtat és la gran aventura, el gran viatge. Mantenir un estil no és cap màgia ni cap moda [...]. L'elegància és una qualitat de l'ànima, un equilibri de les formes, una distinció natural, la simplicitat laboriosa i instruïda de l'harmonia», afirma Febrés. A més de la qualitat gastronòmica del Motel, l'autor del llibre en destaca el bon tracte als clients: «Subirós és una persona discreta d'ofici. Rep cordialment a l'entrada del menjador i cal estar atent a les frases que pronuncia durant els instants de l'arribada [...]. De vegades se li caça al vol una idea, fulgurant com una fletxa, que comença a donar sentit i personalitat a l'àpat que oferirà aquell dia».

L'obra, prologada pel mateix Jaume Subirós i epilogada pels germans Joan i Josep Roca, es divideix en nou capítols, dos dels quals se centren en el ja esmentat Josep Pla, que s'asseia sempre a la taula 26, i en Eduard Puig Vayreda. Com és habitual en Febrés, el text és farcit d'idees lúcides i estimulants que arrodoneixen el propòsit del llibre. Vegem-ne alguns exemples: «El Motel no hauria nascut sense el veïnatge de la frontera amb França»;

la història del periodisme en l'àmbit català—, contrasten les opinions d'artistes, intel·lectuals i viatgers d'aquells anys a Eivissa, i, amb tot aquest material, ens expliquen què va representar el turisme per als que hi van veure oportunitats, però alhora problemes i necessitats estructurals. I no solament això: també hi recullen les alertes davant d'una previsible recessió de les tradicions locals, enfrontades a un nou món que se'ls tirava al damunt. Dit d'una altra manera: Benjamin ja va intuir en tot plegat allò que avui anomenem *globalització*, i els riscos que ell veia que haurien d'afrontar el patrimoni lingüístic i arquitectònic, els costums, la moral i fins i tot les vestimentes dels illencs.

Al final del llibre, els autors fan un repàs als textos breus —contes, sobretot— que Benjamin va escriure, inspirat en els paisatges, la gent i la manera de fer de l'illa. De tot plegat, el lector que s'endinsa en aquesta obra —ja advertim que és densa en referències i citacions— en traurà una curiosa sensació de *déjà-vu*, perquè la dialèctica generada pel turisme de masses ja treia el nas en aquells anys, encara que fos a una escala molt minsa. Alhora, el lector traurà profit d'una lectura enriquidora en la qual molts pensadors, escriptors i artistes del segle passat tenen veu: des del mateix Benjamin fins a Pla, Sentís, Rusiñol, Zygmunt Bauman, Margalida Comas, Percy Waxman, etc.

FEBRÉS, Xavier. *Motel Empordà, elogi de l'amor estable*. Cassà de la Selva: Gavarres, 2024. 135 p.

«Les passions sense estabilitat són la cosa menys apassionada, com un petard barat de revetlla infantil»; «També hi ha una *cuina* de la conversa de sobretaula, integrada per la combinatòria de matèries primeres de qualitat, preparació imaginativa, punt de cocció just i comprensiu, sabors de temporada i presentació atractiva»; «De vegades val més quedar-se mirant el sostre a l'habitació del Motel i esperar que arribi Godot o el son dels justos, lliurar-se a l'oci nobilíssim de les plusvàlues i minusvàlues dels dies, repetir-se que som persones perquè recordem però no podríem viure sense oblidar».

COSTA, Lluís; FERRER, Bruno. *La destrucció del paradís?* Girona: Papers amb Accent, 2024. 290 p.